



Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Konsesjonsavdelingen
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Hamar, 19.05.2017

Deres ref: 201306989
Vår ref: Sak. nr. 17/2273 - 2
Saksbeh. Elise Bringslid Tlf. 62544537/Tina Amundsen/Arne Magnus Hekne/Tore Lahn

Svar - Høring - Hofoss kraftverk AS (SUS) - Søknad om tillatelse til å bygge Hofoss kraftverk og regulere Store Åfloen - Kongsvinger kommune

Det vises til deres oversendelse av 24.03.2017 med høring av konsesjonssøknad for bygging av Hofoss kraftverk og regulere Store Åfloen i Kongsvinger kommune. Tiltakshaver er Hofoss Småkraftverk v/Trond Berger. Tiltaket vil omfatte:

- Regulering av Store Åfloen med 1 m.
- 1200 m nedgravd rørgate på sørsiden av Skasåa
- Ny permanent vei på 250 m til inntaket og 600 m til kraftstasjonen
- Bygging og drift av Hofoss kraftverk med tilhørende koplingsanlegg og kraftlinje
- Bygging av terskler i Skasåa

Frist for uttalelse er satt til 19.05.2017.

Planfaglige forhold

Området er i kommuneplanens arealdel avsatt til LNF-områder, og hoveddelen av utbyggingen vil berøre LNF-område der naturvern dominerer. Det er et nettverk av stier i området, og en merket fotrute i terrenget på sørsiden av elva, vil også bli direkte berørt.

Fylkesdirektøren

BESØK: Parkgata 64, Hamar POST: Pb. 4404, Bedriftssenteret, 2325 HAMAR
TELEFON: 62 54 40 00 E-POST: postmottak@hedmark.org ORG.NR: 942 116 217

www.hedmark.org



Forholdet til laks- og innlandsfiskloven

Skasvassdraget renner fra Skasen i Grue kommune til Nugguren og videre ut i Glomma. I Store Åfloen samles vannet før siste elvestrekning ned til Nugguren. Det er fallet nedstrøms Åfloen som ønskes utnyttet. Skasvassdraget var et viktig fløtervassdrag og dagens dam ved Store Åfloen har stått siden 1901. Det er opplyst at elva sannsynligvis ble rensket på 1960 tallet for å bedre fløttingsforholdene. Av fisk i vassdraget er det opplyst at det finnes flere arter (gjedde, abbor, laue, lake, mort, bekkeniøye, ørret, hork), men at gjedde og abbor er de vesentligste.

Åflo-dammen har i all tid vært et vandringshinder for fisk på vandring i dette vassdraget. Mest sannsynlig utgjør Mjølnrudfallet, nederst på omsøkt minstevannstrekning, også et naturlig vandringshinder for oppvandrende fisk. Slik sett har det vært lite fiskevandring i dette systemet. En utbygging vil i så måte ikke være negativt for fiskevandring, men vil være negativt for stasjonær fisk på minstevannføringstrekningen.

Det er planlagt en minstevannføring på 200 l/s både i sommer- og vinterhalvåret, selv om alminnelig lavvannføring er beregnet til 280 l/s. Vi mener at alminnelig lavvannføring bør være utgangspunktet for minstevannføringen, og at denne settes til 280 l/s. Planlagte terskler i elva vil mest sannsynlig være et kompenserende tiltak på minstevannføringstrekningen for de fleste artene i elva. Faren med lav vannføring og terskler i slike små elver er at man får varmere vann enn normalt i perioder på sommeren og dette vil virke negativt på fisk.

Det er å anta at en reguleringshøyde på 1m i Store Åfloen ikke vil ha særlige negative konsekvenser for fisk, men det foreligger begrenset informasjon om fiskesamfunnet i lokaliteten.

Vi mener at dokumentasjonen vedrørende fisk i influensområdet er for dårlig, og ber om en tilleggsutredning på dette feltet. Dette arbeidet bør inneholde standard elektrofiske på elvestrekningen, samt metode for å dokumentere artssammensetning og nåtilstand i Store Åfloen.

Fylkeskommunen imøteser en innkalling til befaring i området, og forbeholder seg retten til å komme med en tilleggsuttalelse dersom det viser seg behov for det.

Kulturvernfarende forhold

Nyere tids kulturminner:

Vi uttalte oss i brev til Bygdekraft AS datert 23.09.2013 om nyere tids kulturminner i området. Her heter det:

I registreringa for damanlegg fra 1991 står dammen ved Åfloen registrert i gruppa for høyt prioriterte anlegg. Det er tre kategorier for verneverdi, dette er den høyeste. I tillegg kommer de som ikke tillegges noen verneverdi. Åflodammen er også på en liste over godt bevarte anlegg uten spesielle restaureringsbehov.



I handlingsplan-delen for fløtningsanlegg-registreringa, er det gjort gjentatt at dammen er klart verneverdig: "Det er få bevarte lukedammer av denne typen i Hedmark". Når den ikke er prioritert i handlingsplanen, er det fordi tilstanden er (var) såpass bra.

Det er denne registreringa og verdivurderinga som legges til grunn for vår behandling av konsesjonssaker eller plan/bygningssaker som berører fløtningsanlegg, og som det vises til ved eventuelle innsigelses- eller klagesaker.

Etter de opplysningene vi har fått vil tiltaket ikke berøre dammen på annen måte enn at det blir et inntak helt i enden av dammen, eller utafør, på østsida. Hvis det kan ligge inne i planen som et premiss, trenger det ikke skade eller skjemme damanlegget, tvert imot kan det bety et bedre vedlikehold, og at det kan bidra til å opprettholde vannspeil og vannføring ovenfor dammen. Damlukene er i dag sveiset fast. Fra et kulturvernsynspunkt er det en fordel om de kan gjøres funksjonelle igjen. Dersom lukene må fornyes for å kunne brukes til å regulere vannføringa, forutsettes det at nye luker lages som kopier av de gamle.

På strekninga nedenfor dammen, er det i Sefrak-registeret registrert ruin etter sagbruk og etter mølle. Disse kan ha interesse ut fra både dokumentasjonsverdi og opplevelsesverdi. Vi vurderer å komme og se nærmere på dem, slik at vi kan gi en klarere uttalelse i forbindelse med formell saksgang i konsesjonssaken. Når det har vært kvern- og sagvirksomhet, fins det også sannsynligvis rester etter veger, og kanskje også tufter etter tilhørende boliger eller uthus. Og selv om det bare er sag- og møllerruin som er registrert, er det ikke umulig at det fins flere ruiner langs elva etter for eksempel flere kverner, kvernveiter/tilløpsanlegg, stampehus, smier, eller lignende.

Vi har ikke fått avklart hva kraftverket vil ha å si for vannføringa nedenfor dammen. Hvis restene etter tidligere virksomhet langs elva skal ha opplevelsesverdien intakt, bør iallfall ikke åa være tørrlagt. Det er også av betydning for vår vurdering av tiltaket å få fram hva som må til av anleggsveger, masseuttak osv i forbindelse med et småkraftverk, i tillegg til inngrepene for rørledning, kraftverksbygning og overføringslinje. Dette forventes klarlagt gjennom en konsekvensutredning av tiltaket, sammen med en redegjørelse for kulturminnene i området og tiltakets berøring med dem.

Vi har ikke sett noen konsekvensutredning for nyere tids kulturminner i det berørte området. Det er av vesentlig betydning hvorvidt de planlagte inngrepene vil berøre, evt. skjemme, damanlegg, tufter etter sag og kvern, eventuelle gamle vegadkomster til disse – som kanskje også er turveger i dag- eller andre kulturminner som en kan forvente å finne langs en elvestrekning med historisk utnyttelse av vannkraften.

Vi har, når det gjelder nyere tids kulturminner, ingen undersøkelsesplikt, Hedmark fylkeskommune har heller ikke ressurser til på egen hånd å befare området for kartlegging av slike kulturminner. Vi kan allikevel, dersom det er ønskelig, være med på en befaringsammen med berørte parter, for å bistå i en vurdering av tiltakets betydning



for kulturminnene. Men vi må legge til grunn at tiltakshaver er ansvarlig for registrering av objekter, reinitisenser og spor som kan ha kulturminneverdi. Erfaringsmessig vil man i en slik sammenheng ha god nytte av å trekke inn lokale kjentfolk med interesse og kunnskap om historiske forhold. Når det gjelder kulturminner fra nyere tid, bør forholdet til disse være avklart *før* det gis konsesjon.

Automatisk fredete kulturminner:

Det er ingen kjente automatisk fredete kulturminner innenfor tiltaksområdet jf. den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Fylkeskommunen har imidlertid ikke gjennomført noen systematisk kulturminneregistrering i området tidligere.

Ifølge databasen for Universitetsmuseenes arkeologiske gjenstandssamlinger (Unimus) er det tidligere gjort enkelte gjenstandsfunn i nærområdene: En steinalderøks (Cnr. 51344) er funnet i vannet på badeplassen Åfloen, vest for elva og ca. 250m nord for demningen til Åflodammen. Det er ellers funnet en pilspiss fra vikingtid på eiendommen gnr/bnr 140/67 Hokkåsen (Cnr. 35642), samt en pilspiss fra middelalder på gnr/bnr 143/70 Tørrmoen skolegård (Cnr. 22316).

Tiltaksområdet vurderes å ha potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med en arkeologisk registrering. I utmarka sør for Skasåa, hvor rørgate er planlagt, kan det f.eks. forventes å finne jernvinneanlegg, fangstgroper og kullgroper. Videre kan det være steinalderfunn/-boplasser i tilknytning til vassdraget.

På grunnlag av potensialet for funn av automatisk fredete kulturminner må det derfor foretas arkeologisk registrering av berørte områder før eventuelle tiltak kan iverksettes. Jamfør § 9 plikter den ansvarlige leder eller forvaltningsorgan ved planleggingen av større private eller offentlige tiltak etter kulturminnelovens § 8, første ledd, å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte nevnt i lovens § 3, første ledd. I henhold til kulturminneloven § 10 skal tiltakshaver selv dekke de utgifter kulturminnemyndighetene har i forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsesplikten etter § 9.

Tiltakshaver oppfordres til å ta kontakt med fylkeskommunen om det er ønskelig å få gjennomført arkeologisk registrering tidlig i prosessen. Det er imidlertid heller ikke uvanlig i konsesjonssaker at forholdet til automatisk freda kulturminner avklares først etter at konsesjonssøknad eventuelt er innvilget.

Med vennlig hilsen

Kristin Ryen Reithaug
ass. fylkessjef



HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

Samferdsel, kulturminner og plan

Elisabeth Seip
kulturvernleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:

Fylkesmannen i Hedmark, Postboks 4034, 2306 HAMAR

Statens vegvesen - Region øst, Postboks 1010, 2605 LILLEHAMMER